ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ ANTONIO LA PERGOLA της 18ης Ιανουαρίου 1996 *

1. Τα ερωτήματα που υπέβαλε το High Court, Ireland, με διάταξη της 25ης Ιουλίου 1994, αφορούν την ερμηνεία και το κύρος του κανονισμού (ΕΟΚ) 3665/87 της Επιτροπής, της 27ης Νοεμβρίου 1987, για κοινές λεπτομέρειες εφαρμογής του καθεστώτος των επιστροφών κατά την εξαγωγή για τα γεωργικά προϊόντα [1], καθώς και του κανονισμού (ΕΟΚ) 2340/90 του Συμβουλίου, της 8ης Αυγούστου 1990, που παρεμποδίζει τις συναλλαγές της Κοινότητας που αφορούν το Ιράκ και το Κουβέιτ [2].

2. Η υπόθεση στην οποία ανέκυψαν τα ερωτήματα που υποβλήθηκαν προς εξέταση στο Δικαστήριο περιγράφεται πιο κάτω συνοπτικώς.

Η Ango Irish Beef Processors International (στο εξής: Ango Irish Beef) είναι όμιλος ιρλανδικών επιχειρήσεων που ασκούν δραστηριότητα στον τομέα της εμπορίας βοείου κρέατος. Βάσει του κανονισμού 3665/87 [3], ο όμιλος είχε λάβει από την αρμόδια ιρλανδική αρχή, τον Minister for Agriculture, Food and Forestry (υπουργό Γεωργίας, Τροφίμων και Δασών, στο εξής: Minister), την προκαταβολή της «διαφοροποιημένης επιστροφής» λόγω εξαγωγής για την πώληση στο Ιράκ μιας παρτίδας βοείου κρέατος. Σκόπιμο είναι να διευκρινιστεί από τώρα πώς νοείται, κατά τον κανονισμό, η διαφοροποιημένη επιστροφή. Το ύψος της υπολογίζεται διαφορετικά ανάλογα με τη χώρα προορισμού των εμπορευμάτων και προσαρμόζεται έτσι προς την τιμή που ισχύει στην αγορά όπου αυτά θα διατεθούν. Ουσιαστικός σκοπός της κανονιστικής ρυθμίσεως είναι η διευκόλυνση πωλήσεως των κοινοτικών προϊόντων στις αγορές των τρίτων κρατών, με καταβολή στον εξαγωγέα της ενδεχόμενης διαφοράς μεταξύ της τιμής στην κοινοτική αγορά και της τιμής, γενικά χαμηλότερης, που ισχύει στις άλλες αγορές. Το ποσό της οφειλόμενης επιστροφής για την εξαγωγή προϊόντος στο Ιράκ ήταν σημαντικό.

Σύμφωνα με την ισχύουσα κανονιστική ρύθμιση, η Ango Irish Beef είχε συστήσει υπέρ του Minister τραπεζική εγγύηση για το προκαταβληθέν ποσό, προσαυξημένη κατά 20 %. Η εγγύηση αυτή προβλέπεται ως ασφάλεια, δεδομένου ότι η επιστροφή προκαταβάλλεται στον εξαγωγέα, ακριβώς για να εξασφαλίζεται για τη χορηγούσα αρχή η ενδεχόμενη εξόφληση του καταβληθέντος ποσού, ακόμη και αν εν συνεχεία διαπιστώνεται ότι «οι όροι για τη χορήγηση της επιστροφής δεν πληρούνται» (εικοστή αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 3665/87) ή ότι «υπήρχε δικαίωμα για επιστροφή ενός κατωτέρου ποσού» (άρθρο 6 του κανονισμού 565/80).

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ιταλική.

1 — ΕΕ L 351, σ. 1.

2 — ΕΕ L 213, σ. 1.

3 — Ο συναφής τομέας διέπεται από τις συνδυασμένες διατάξεις του κανονισμού που παρατέθηκε ήδη, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 354/90 της Επιτροπής, της 9ης Φεβρουαρίου 1990 (ΕΕ L 38, σ. 34), και του κανονισμού (ΕΟΚ) 565/80 του Συμβουλίου, της 4ης Μαρτίου 1980, περί της προπληρωμής των επιστροφών κατά την εξαγωγή για τα γεωργικά προϊόντα (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/028, σ. 50), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2026/83 (ΕΕ 1983, L 199, σ. 12).

Όπως αναφέρεται στη διάταξη περί παραπομπής, τα εμπορεύματα δεν είχαν φθάσει ακόμη στον προορισμό τους και, συγκεκριμένα, βρίσκονταν στην Τουρκία τη στιγμή κατά την οποία, μετά την εισβολή του Ιράκ στο Κουβέιτ, επιβλήθηκε εμπορικός αποκλεισμός κατά της πρώτης αυτής χώρας. Ο εν λόγω αποκλεισμός είχε επιβληθεί με το ψήφισμα 661 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών στις 6 Αυγούστου 1990, στο οποίο προστίθενται οι διατάξεις του κανονισμού (ΕΟΚ) 2340/90 του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που εκδόθηκε στις 8 Αυγούστου 1990, ίσχυσε όμως αναδρομικώς από τις 7 Αυγούστου.

Λόγω του εμπορικού αποκλεισμού, οι τουρκικές αρχές εμπόδισαν το πλοίο που μετέφερε το φορτίο της Ango Irish Beef να φθάσει στο ιρακινό έδαφος. Οι προσπάθειες πωλήσεως των εμπορευμάτων σε χώρες για τις οποίες είχε οριστεί επιστροφή λόγω εξαγωγής ποσού ίσου προς το προβλεπόμενο για το Ιράκ δεν καρποφόρησαν. Τελικά, το φορτίο πωλήθηκε σε άλλες αγορές, για τις οποίες το ποσό της επιστροφής που οφείλεται στον εισαγωγέα ήταν μικρότερο από αυτό που καταβλήθηκε ήδη στην Ango Irish Beef. Ως εκ τούτου, ο Minister ζήτησε από την Ango Irish Beef να επιστρέψει τη διαφορά που είχε εισπράξει αχρεωστήτως, αρνούμενος να αποδεσμεύσει την τραπεζική εγγύηση εφόσον ο ενδιαφερόμενος δεν είχε εκπληρώσει την υποχρέωση αποδόσεως του οφειλόμενου ποσού. Εξάλλου, εφόσον δεν αμφισβητείται ότι η μη πραγματοποιηθείσα παράδοση του κρέατος στο Ιράκ οφειλόταν σε περίπτωση ανωτέρας βίας, ο Minister, κατ' εφαρμογή του προαναφερθέντος κανονισμού, δεν ζήτησε την προσαύξηση 20 % επί του ποσού αυτού.

3. Ως εκ τούτου, η Ango Irish Beef προσέφυγε ενώπιον του High Court, αμφισβητώντας την αξίωση περί αποδόσεως του ποσού που προέβαλε ο εναγόμενος και ζητώντας συγχρόνως την πλήρη αποδέσμευση της εγγυήσεως. Το δικάζον δικαστήριο υπέβαλε εν συνεχεία στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει ο κανονισμός (ΕΟΚ) 3665/87 της Επιτροπής την έννοια ότι απαγορεύει την κατάπτωση της παρασχεθείσας από τον εξαγωγέα εγγυήσεως, υπό τις ανωτέρω συνθήκες, είτε λόγω ανωτέρας βίας είτε λόγω των δυσαναλόγων συνεπειών που θα είχε η κατάπτωση της εγγυήσεως σε σύγκριση με τους λόγους για τους οποίους θα επιτρεπόταν η κατάπτωση αυτή είτε για άλλο λόγο;

2) Αν ο κανονισμός (ΕΟΚ) 3665/87 του Συμβουλίου δεν έχει την ανωτέρω έννοια, είναι άκυρος εν όλω ή εν μέρει εξαιτίας του γεγονότος αυτού;

3) Έχει ο κανονισμός (ΕΟΚ) 2340/90 του Συμβουλίου την έννοια ότι καλύπτει τα εμπορεύματα υπό διαμετακόμιση προς το Ιράκ και, αν ναι, είναι εν όλω ή εν μέρει άκυρος λόγω της μεταχειρίσεως που επιφυλάσσει στα προϊόντα υπό διαμετακόμιση υπό τις παρούσες συνθήκες;»

Επί του πρώτου ερωτήματος

4. Για να δοθεί απάντηση στο πρώτο ερώτημα, πρέπει προφανώς να γίνει αναφορά στους όρους, που πρέπει να θεωρηθούν δεδομένοι στην παρούσα δίκη, τους οποίους το παραπέμπον δικαστήριο εκθέτει στο Δικαστήριο στην παρούσα υπόθεση. Ένα πρώτο στοιχείο που πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι ότι τα εμπορεύματα για τα οποία χορηγήθηκε η επιστροφή κατά την εξαγωγή δεν έχουν φθάσει στον προορισμό που αναφέρεται στην αίτηση αλλά, αντιθέτως, έχουν πωληθεί σε άλλες χώρες, ως προς τις οποίες έπρεπε να ισχύσει η επιστροφή μικρότερου ποσού. Επομένως, ο εξαγωγέας έχει εισπράξει υψηλότερο ποσό από εκείνο το οποίο, κατά τον κανονισμό, μπορούσε να αναμένει. Εξάλλου, από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι το γεγονός που εμπόδισε τα εμπορεύματα να φθάσουν στον αρχικό προορισμό συνιστά, χωρίς καμιά αμφιβολία, περίπτωση ανωτέρας βίας.

Αυτά είναι τα πραγματικά δεδομένα της υποθέσεως. Ο δικαστής a quo ερωτά το Δικαστήριο αν ο οργανισμός παρεμβάσεως μπορεί να παρακρατήσει το μέρος της εγγυήσεως που αντιστοιχεί στο ποσό το οποίο δεν οφειλόταν στον δικαιούχο, αν ληφθεί υπόψη ότι τα εμπορεύματα, λόγω ανωτέρας βίας, έχουν εξαχθεί σε τόπο διαφορετικό από εκείνον για τον οποίο προορίζονταν αρχικά.

Η λύση του ζητήματος προσφέρεται, κατά τη γνώμη μου, από την εξής διάταξη του άρθρου 33, παράγραφος 5, του κανονισμού 3665/87: «Εφόσον, λόγω ανωτέρας βίας, το [οφειλόμενο] ποσό της επιστροφής είναι κατώτερο από το ποσό της επιστροφής που είχε προκαταβληθεί, η εγγύηση που καταπίπτει είναι ίση προς τη διαφορά μεταξύ: του ποσού της επιστροφής που έχει προκαταβληθεί και του ποσού της επιστροφής που πράγματι οφείλεται (...)» [4]. Αν, αντιθέτως, δεν στοιχειοθετείται η ύπαρξη «ανωτέρας βίας», εφαρμοστέα διάταξη είναι το άρθρο 33, παράγραφος 3, στοιχείο δ', κατά το οποίο «η εγγύηση που καταπίπτει είναι ίση προς τη διαφορά μεταξύ του ποσού που έχει προκαταβληθεί και του ποσού της πραγματικής επιστροφής, με τη διαφορά αυτή προσαυξημένη κατά 20 %».

Ως εκ τούτου, στην περίπτωση που περιγράφεται στη διάταξη περί παραπομπής, ο οργανισμός παρεμβάσεως μπορεί να απαιτήσει την υπέρ αυτού συσταθείσα εγγύηση από τον εξαγωγέα εντός των ορίων του ποσού που διευκρινίζεται με το άρθρο 33, παράγραφος 5. Επομένως, εφόσον πρόκειται για περίπτωση ανωτέρας βίας, αποκλείεται η προσαύξηση του ποσού αυτού κατά 20 %.

Επομένως, το ότι τα εμπορεύματα δεν έφθασαν στον αρχικό προορισμό λόγω ανωτέρας βίας, ή λόγω γεγονότος που καταλογίζεται στον ενδιαφερόμενο, δεν ασκεί εν προκειμένω καμιά επιρροή: ο εξαγωγέας οπωσδήποτε υποχρεούται να αποδώσει το μέρος της επιστροφής που δεν οφειλόταν, εξυπακούεται δε ότι — ελλείψει περιπτώσεως ανωτέρας βίας, πράγμα που ενδιαφέρει εν προκειμένω — οφείλει επίσης να

4 — Η υπογράμμιση δική μου.

αποδώσει επιπλέον ποσό 20 %, το οποίο προβλέπεται για την πρόληψη πιθανών καταχρήσεων. Εξάλλου, το ίδιο το Δικαστήριο έκρινε ότι ο επιχειρηματίας δεν έχει δικαίωμα «επί διαφοροποιημένης επιστροφής κατά την εξαγωγή (...) προς τρίτη χώρα όταν το εξαχθέν προϊόν καταστράφθηκε, λόγω ανωτέρας βίας, αφού είχε εξέλθει από το τελωνειακό έδαφος της Κοινότητας και πριν εισαχθεί αυτούσιο στην τρίτη χώρα προορισμού» [5].

5. Θα εξετάσω τώρα την άλλη έποψη του πρώτου ερωτήματος που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο. Πρόκειται για το ζήτημα αν, υπό τις περιγραφείσες πιο πάνω περιστάσεις, ο κανονισμός 3665/87 μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι απαγορεύει την κατάπτωση της εγγυήσεως υπέρ της χορηγούσας αρχής, λαμβάνοντας υπόψη τις πιθανές δυσανάλογες συνέπειες που άλλως θα υφίστατο ο εξαγωγέας.

Η Anglo Irish Beef υποστηρίζει ότι η απάντηση στο ερώτημα αυτό πρέπει να είναι καταφατική. Προσωπικά, έχω την αντίθετη άποψη. Αρχίζω με την παρατήρηση ότι η απαίτηση της εγγυήσεως, όπως αναφέρεται στη διάταξη περί παραπομπής, περιορίζεται στο ποσό που εισπράχθηκε αχρεωστήτως και, επομένως, δεν περιλαμβάνει το σύνολο της προκαταβληθείσας επιστροφής, όπως φαίνεται αντιθέτως να προβάλλει η Anglo Irish Beef. Αν έτσι έχουν τα πράγματα, δεν μπορώ να αντιληφθώ σε τί συνίσταται το δυσανάλογο αποτέλεσμα. Η επιστροφή λόγω εξαγωγής, όπως παρατήρησα πιο πάνω, έχει ως σκοπό να διευκολύνει την πώληση κοινοτικών προϊόντων στις διεθνείς αγορές, όπως τόνισε το Δικαστήριο σε άλλες υποθέσεις [6]. Προς τούτο, καταβάλλεται στον εξαγωγέα ένα ποσό χρημάτων που έχει αποκλειστικά ως σκοπό να συμψηφίσει την ενδεχόμενη διαφορά μεταξύ της κοινοτικής τιμής και της τιμής που ισχύει στις άλλες αγορές. Το ποσό της επιστροφής «διαφοροποιείται» ακριβώς καθόσον αυτό υπολογίζεται σε σχέση με τις διαφορετικές τιμές που ισχύουν στην αγορά προορισμού. Γι' αυτό έχει θεμελιώδη σημασία ότι τα προϊόντα φθάνουν πραγματικά στη δηλωθείσα αγορά προορισμού [7]: αν τα εμπορεύματα πωλούνταν σε διαφορετική αγορά, στην οποία η τιμή είναι υψηλότερη και, κατά συνέπεια, το ποσό της επιστροφής είναι μικρότερο, ο ενδιαφερόμενος επιχειρηματίας θα καθίστατο αδικαιολογήτως πλουσιότερος. Θα εισέπραττε, δηλαδή, υψηλότερη τιμή πωλήσεως και, συγχρόνως, θα διατηρούσε την υψηλότερη επιστροφή για την οποία όμως δεν είχε δικαίωμα. Με αυτό το δεδομένο, προκύπτει σαφώς από τον θεσπιζόμενο μηχανισμό επιστροφής ότι αυτός όχι μόνον δεν παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας, αλλά αντιθέτως την υιοθετεί: το ποσό που καταβάλλει ο οργανισμός παρεμβάσεως είναι ανάλογο προς το ύψος της διαφοράς μεταξύ της κοινοτικής τιμής του εξαγόμενου αγαθού και της τιμής που ισχύει στην αγορά προορισμού. Υπάρχει έτσι δικαιολογημένη αναλογία μεταξύ του προκριθέντος μέσου, της εκ των προτέρων και διαφοροποιημένης επιδοτήσεως, και του επιδιωκομένου από τον νομοθέτη σκοπού. Όταν συντρέχει περίπτωση ανωτέρας βίας και ο ενδιαφερόμενος είναι υποχρεωμένος να εξαγάγει το αγαθό σε διαφορετική χώρα από εκείνη του αρχικού προορισμού, το δικαίωμα του εξαγωγέα επί της επιστροφής παραμένει ακέραιο και δεν περικόπτεται λόγω οποιασδήποτε κυρώσεως: μόνο που αυτό υπολογίζεται σύμφωνα με τη διαφορά μεταξύ της κοινοτικής τιμής και της τιμής που ισχύει στην αγορά

5 — Απόφαση της 25ης Μαΐου 1993, C-321/91, Tara Meat Packers (Συλλογή 1993, σ. I-2811, σκέψη 19).

6 — Απόφαση της 11ης Ιουλίου 1984, 89/83, Dimex (Συλλογή 1984, σ. 2815, σκέψεις 8 και 9).

7 — Απόφαση παρατεθείσα στην προηγούμενη υποσημείωση, σκέψη 16.

στην οποία το προϊόν όντως έχει εξαχθεί. Αυτή και όχι άλλη είναι η ratio του κανονισμού. Οι κείμενες διατάξεις την εκπληρούν πλήρως και ορθά.

6. Η Anglo Irish Beef επικαλείται επίσης μια αβέβαιη γενική αρχή κατά την οποία, αν η ανωτέρα βία η οποία εμπόδισε τα εμπορεύματα να φθάσουν στον δηλωθέντα προορισμό ήταν αποτέλεσμα πράξεως της ίδιας της Κοινότητας, ο εξαγωγέας δικαιούται να παρακρατήσει ολόκληρη την προκαταβληθείσα επιστροφή. Η επιχειρηματολογία αυτή δεν είναι πειστική. Πρώτον, αυτή εκκινεί από την εσφαλμένη υπόθεση ότι τα εμπορεύματα δεν είχαν φθάσει στον προορισμό τους λόγω του εμπορικού αποκλεισμού που επέβαλαν τα κοινοτικά όργανα με τον κανονισμό 2340/90. Ωστόσο, από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει σαφώς ότι το εμπόρευμα είχε παρακρατηθεί στην Τουρκία από τις αρχές της χώρας αυτής, οι οποίες είχαν ενεργήσει — αυτό πρέπει να τονιστεί — εφαρμόζοντας τον εμπορικό αποκλεισμό που επέβαλαν τα Ηνωμένα Έθνη και, επομένως, όχι ο προαναφερθείς κανονισμός. Κατά συνέπεια, είναι εσφαλμένο το συμπέρασμα ότι εν προκειμένω η ανωτέρω βία οφείλεται σε συμπεριφορά των κοινοτικών οργάνων. Υπάρχει όμως και κάτι άλλο. Η Anglo Irish Beef παρέλειψε να λάβει υπόψη την πραγματική φύση της υποχρεώσεως που υπέχει ο εξαγωγέας, δηλαδή να αποδώσει τη διαφορά μεταξύ του εισπραχθέντος ποσού και εκείνου που νομίμως δικαιούται. Η υποχρέωση αυτή δεν επιβάλλεται ως κύρωση για κάποια παράνομη συμπεριφορά, αλλά απλώς ως απόδοση ενός ποσού που καταβλήθηκε αχρεωστήτως. Με άλλα λόγια, είναι υποχρέωση που έχει απλώς επανορθωτική φύση· αυτό προβλέπεται ανεξάρτητα από οποιοδήποτε κριτήριο υπαιτιότητας ή ευθύνης που μπορεί να καταλογισθεί στον υπόχρεο και, ως εκ τούτου, οφείλεται ακόμη και στην περίπτωση κατά την οποία τα εμπορεύματα δεν είχαν φθάσει στον δηλωθέντα προορισμό λόγω ανωτέρας βίας. Εξάλλου, μολονότι ο κανονισμός προβλέπει την περίπτωση της ανωτέρας βίας, τούτο γίνεται αποκλειστικά για να απαλλάσσεται στις περιπτώσεις αυτές ο ίδιος ο εξαγωγέας από την ευθύνη την οποία άλλως θα υπείχε οσάκις διαθέτει τα προϊόντα σε διαφορετικές αγορές από τις αρχικά αναφερθείσες. Στην πραγματικότητα, κάθε φορά που συντρέχει περίπτωση ανωτέρας βίας, δεν εφαρμόζεται, όπως ανέφερα πιο πάνω, η προσαύξηση 20 % του ποσού που πρέπει να αποδοθεί στον οργανισμό παρεμβάσεως. Επομένως, ο εισαγωγέας απαλλάσσεται από την υποχρέωση αυτή η οποία επίσης μπορεί να έχει τον χαρακτήρα κυρώσεως. Πάντως, αυτό δεν σημαίνει ότι ο εξαγωγέας δικαιούται να κρατήσει ολόκληρο το ποσό το οποίο καταβλήθηκε σ' αυτόν προκαταβολικώς. Ένα τέτοιο δικαίωμα δεν προβλέπεται από την κοινοτική έννομη τάξη, ούτε μπορούσε να προβλέπεται, αν ληφθεί υπόψη η φύση του συστήματος και ο ουσιώδης σκοπός των επιστροφών. Όταν τα εμπορεύματα δεν έχουν εξαχθεί στον τόπο που ανέφερε ο ενδιαφερόμενος, η «επιστροφή» δεν μπορεί να αναφέρεται παρά μόνο στη διαφορά μεταξύ της κοινοτικής τιμής και της τρέχουσας τιμής στην αγορά όπου όντως έχουν πωληθεί τα προϊόντα. Οπωσδήποτε, δεν υπάρχει κανένας λόγος που να δικαιολογεί το ότι η κοινοτική έννομη τάξη οφείλει να ρυθμίζει την περίπτωση της ανωτέρας βίας αναγνωρίζοντας στον ενδιαφερόμενο το δικαίωμα να παρακρατήσει ολόκληρο το ποσό. Ένα τέτοιο αποτέλεσμα θα ήταν ασυμβίβαστο προς τη λογική του συνόλου της κανονιστικής ρυθμίσεως που εξετάζεται εν προκειμένω.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

7. Με το δεύτερο ερώτημα ερωτάται αν, εφόσον δεν είναι δυνατό ο κανονισμός 3665/87 να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αποκλείει την κατάπτωση της εγγυήσεως σε περίπτωση ανωτέρας βίας, πρέπει η κοινοτική αυτή πράξη, γι' αυτόν τον λόγο, να

θεωρηθεί άκυρη. Προς στήριξη της απόψεως αυτής, η Anglo Irish Beef αναπτύσσει δύο λόγους: τη φερόμενη παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας και την προσβολή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του εξαγωγέα. Όσον αφορά τη φερόμενη προσβολή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, αυτή βασίζεται στο επιχείρημα σύμφωνα με το οποίο ο εξαγωγέας έχει εμπιστοσύνη στο ότι μπορεί να κρατήσει, εν πάση περιπτώσει — και ειδικότερα σε περίπτωση ανωτέρας βίας — το ποσό της προκαταβληθείσας επιστροφής [8]. Οπωσδήποτε, δεν μπορώ να διακρίνω πού θεμελιώνεται μια τέτοια άποψη. Ο οποιοσδήποτε μέσος επιχειρηματίας, με μια απλή ανάγνωση του κανονισμού, είναι σε θέση να γνωρίζει ότι το δικαίωμα να κρατήσει ολόκληρη την προκαταβληθείσα επιστροφή και να επιτύχει την αποδέσμευση της εγγυήσεως εξαρτάται κατ' ανάγκη από την προϋπόθεση ότι τα προϊόντα φθάνουν όντως στον δηλωθέντα προορισμό. Το άρθρο 33, παράγραφος 2, του κανονσιμού 3665/87 ορίζει συγκεκριμένα τα εξής: «Η αποδέσμευση του συνόλου της εγγυήσεως υπόκειται στην προσαγωγή της αποδείξεως ότι: (...) β) τα εν λόγω προϊόντα παρέχουν δικαίωμα σε ποσό επιστροφής ίσο ή ανώτερο από το ποσό που καθορίζεται σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 3.» Εξάλλου, στην πέμπτη «αιτιολογική σκέψη» του κανονισμού 565/80 αναφέρεται ρητά ότι με την παροχή ασφαλείας πρέπει ακριβώς να εξασφαλίζεται «η απόδοση ποσού τουλάχιστον ίσου με το καταβληθέν ποσό, αν στη συνέχεια αποδειχθεί ότι δεν υπήρχε δικαίωμα για επιστροφή κατά την εξαγωγή ή ότι τα προϊόντα ή τα εμπορεύματα (...) δεν έχουν πράγματι εξαχθεί εκτός της Κοινότητας στις ταχθείσες προθεσμίες». Οι ασκούσες επιρροή διατάξεις είναι οι προαναφερθείσες και δεν είναι δυνατό να δημιουργούν άλλη προσδοκία πλην του δικαιώματος επί της επιστροφής, προφανώς εντός των ορίων που καθορίζονται για το δικαίωμα αυτό.

8 — Η Anglo Irish Beef υποστηρίζει ότι, κατά μείζονα λόγο, το συμπέρασμα αυτό επιβάλλεται καθόσον η ίδια η Κοινότητα εμπόδισε τα εμπορεύματα να φθάσουν στον προορισμό τους. Επ' αυτού, όμως, δεν μπορώ παρά να επαναλάβω όσα έχω αναφέρει ήδη προηγουμένως: το αιτούν δικαστήριο αναφέρει ρητά ότι τα προϊόντα είχαν κρατηθεί στην Τουρκία από τις τουρκικές αρχές λόγω του εμπορικού αποκλεισμού που επέβαλαν τα Ηνωμένα Έθνη. Υπό την άποψη αυτή, ο κανονισμός 2340/90 δεν ασκεί επιρροή.

Επί του τρίτου ερωτήματος

8. Με το τρίτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να κρίνει αν ο κανονισμός (ΕΟΚ) 2340/90, με τον οποίο θεσπίστηκε ο εμπορικός αποκλεισμός, αφορά επίσης τα εμπορεύματα τα οποία είχαν αποσταλεί και βρίσκονταν υπό διαμετακόμιση προς το Ιράκ. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, το ίδιο εθνικό δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να κρίνει αν ο κανονισμός αυτός είναι άκυρος, εν όλω ή εν μέρει, λόγω ακριβώς του γεγονότος ότι ο κανονισμός εφαρμόζεται όχι μόνο στα προϊόντα που πρόκειται να εξαχθούν αλλά και στα προϊόντα που βρίσκονται ήδη υπό διαμετακόμιση.

Η υπεράσπιση της Anglo Irish Beef θεμελιώνει την αξίωση διατηρήσεως ολόκληρης της επιστροφής στην υπόθεση ότι το ψήφισμα των Ηνωμένων Εθνών παρείχε στην Κοινότητα την ευχέρεια να εξαιρέσει από τον εμπορικό αποκλεισμό τα προϊόντα τα οποία ήσαν ήδη υπό διαμετακόμιση προς το Ιράκ. Εκ τούτου συνάγεται ότι ο κανονισμός 2340/90 φέρει το στίγμα της ελλείψεως νομιμότητας διότι το Συμβούλιο Υπουργών της Κοινότητας παρέλειψε, εκδίδοντας τον δικό του κανονισμό, να κάνει χρήση της διακριτικής ευχέρειας που διέθετε προκειμένου να προσαρμόσει προς τις ανάγκες

των εξαγωγέων το σύστημα το οποίο θεσπίστηκε από τα Ηνωμένα Έθνη. Συγκεκριμένα, η κανονιστική ρύθμιση που θέσπισε η Κοινότητα είναι άκυρη καθόσον εισάγει διακρίσεις. Κατά την Anglo Irish Beef, η μεταχείριση των υπό διαμετακόμιση προϊόντων προελεύσεως Ιράκ και των εισαγωγέων των προϊόντων αυτών είχε διαφοροποιηθεί αδικαιολόγητα από την επιφυλαχθείσα στους εξαγωγείς και στα προϊόντα τα οποία αυτοί είχαν αποστείλει προς την εν λόγω χώρα, μόνο δε τα τελευταία αυτά προϊόντα θίγονταν από τον οικονομικό αποκλεισμό. Το επιχείρημα αυτό προβάλλεται προκειμένου να συναχθεί ότι, αν ο κανονισμός είχε διατυπωθεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε να ανταποκρίνεται προς τις ανάγκες της Anglo Irish Beef και των άλλων εξαγωγέων που αντιμετώπιζαν τις ίδιες περιστάσεις, ο Minister δεν θα είχε τώρα καμιά νομική βάση για να αξιώσει την απόδοση του εν προκειμένω επίδικου ποσού.

Το Συμβούλιο, η Επιτροπή, η Ιρλανδική και η Βρετανική Κυβέρνηση έχουν αμφισβητήσει το βάσιμο της αξιώσεως αυτής, προβάλλοντας ουσιαστικά ότι ο κανονισμός 2340/90 εφαρμόζει πλήρως το ψήφισμα των Ηνωμένων Εθνών, το οποίο ήταν δεσμευτικό για την Κοινότητα και τα κράτη μέλη.

Νομίζω, ωστόσο, ότι πρέπει κατ' αρχάς να εξεταστεί μια άλλη σημαντική έποψη του τεθέντος ζητήματος. Υπενθυμίζω, προς διευκρίνιση του θέματος, ότι το αιτούν δικαστήριο υπέβαλε στην κρίση του Δικαστηρίου δύο κανονισμούς: ο κανονισμός 2340/90, ο οποίος διέπει τον εμπορικό αποκλεισμό, έχει σημασία στη διαφορά της οποίας επιλαμβάνεται το εθνικό δικαστήριο μόνο κατά το μέτρο που αφορά περίπτωση η οποία, κατά τον άλλο κανονισμό (3665/87), συγκεντρώνει τα στοιχεία της ανωτέρας βίας. Αυτός ο δεύτερος κανονισμός διέπει την εκκρεμούσα ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου υπόθεση. Όμως, η απαράβατη προϋπόθεση από την οποία ο κανονισμός 3665/87 εξαρτά την αναγνώριση των δικαιωμάτων που η Anglo Irish Beef επικαλείται ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου είναι ότι τα εμπορεύματα είχαν φθάσει στον προορισμό για τον οποίο είχε χορηγηθεί στον ενδιαφερόμενο η προκαταβληθείσα επιστροφή. Η προϋπόθεση αυτή δεν έχει εκπληρωθεί εν προκειμένω και οι αξιώσεις που προβάλλει η Anglo Irish Beef δεν έχουν έρεισμα στο κοινοτικό δίκαιο γι' αυτόν ακριβώς τον πρωταρχικό λόγο. Πάντως, συντρέχει περίπτωση ανωτέρας βίας, η οποία διέπεται από τις ειδικές διατάξεις του εφαρμοστέου κανονισμού. Το έχω ήδη αναφέρει: το ποσό που οφείλεται στην Anglo Irish Beef δεν αφορά τη συνολική αλλά τη διαφοροποιημένη επιστροφή· ο ενδιαφερόμενος οφείλει, προς αποδέσμευση της εγγυήσεως, να καταβάλει στον οργανισμό παρεμβάσεως τη διαφορά που μπορεί να υπάρχει μεταξύ της ορισθείσας τιμής για τον αρχικό προορισμό των εμπορευμάτων και της τιμής που ισχύει στην αγορά όπου έχουν διατεθεί όντως τα εμπορεύματα. Για τους σκοπούς της δίκης a quo, επομένως, σημασία έχει μόνον η ανωτέρα βία που αντικειμενικά έχει εμποδίσει τα εμπορεύματα να φθάσουν στον δηλωθέντα προορισμό· προς επίλυση της παρούσας διαφοράς, αυτό που προέχει είναι το απλό γεγονός του οικονομικού αποκλεισμού και όχι οι διατάξεις, οποιεσδήποτε και αν είναι, του κοινοτικού κανονισμού 2340/90. Πράγματι, μπορεί να τεθεί το ερώτημα ποιο θα ήταν το πρακτικό αποτέλεσμα αν η Κοινότητα, με αυτόν τον κανονισμό, είχε παρεκκλίνει από το ψήφισμα του ΟΗΕ, για να εξαιρέσει από τον εμπορικό αποκλεισμό, όπως υποστηρίζει η Anglo Irish Beef, τα εξαχθέντα ήδη προϊόντα και τα οποία βρίσκονταν υπό διαμετακόμιση. Ένα τέτοιο σύστημα δεν θα μπορούσε ασφαλώς να αντιταχθεί στα τρίτα κράτη τα οποία, εφαρμόζοντας το ψήφισμα των Ηνωμένων Εθνών, ή ακόμη αυτοβούλως, θα ήθελαν οπωσδήποτε να εμποδίσουν τη διελευση των προϊόντων προς το Ιράκ. Το φορτίο της Anglo Irish Beef είχε κρατηθεί

βάσει μέτρου των τουρκικών αρχών, εντελώς ανεξάρτητου από τις κοινοτικές διατάξεις περί εμπορικού αποκλεισμού. Επομένως, το συμπέρασμα που επιβάλλεται είναι προφανές. Η εξακρίβωση της προβαλλόμενης ακυρότητας του κανονισμού 2340/90 δεν θα είχε καμιά επίδραση στην εφαρμογή του προαναφερθέντος κανονισμού 3665/87 στην παρούσα περίπτωση, υπό τις προαναφερθείσες προϋποθέσεις, λόγω ανωτέρας βίας. Το τρίτο ερώτημα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο είναι τελικά εντελώς θεωρητικό. Το Δικαστήριο πάντοτε αρνήθηκε να δώσει απάντηση σε προδικαστικά ερωτήματα του είδους αυτού [9]. Αυτό το σοφό και σταθερό κριτήριο της νομολογίας πρέπει κατά τη γνώμη μου να εφαρμοστεί και στην παρούσα υπόθεση.

Συμπέρασμα

Ενόψει των προεκτεθέντων, επομένως, προτείνω στο Δικαστήριο, να δώσει την εξής απάντηση στα ερωτήματα που υπέβαλε το High Court, Ireland:

«1) Βάσει του άρθρου 33, παράγραφος 5, του κανονισμού (ΕΟΚ) 3665/87 της Επιτροπής, της 27ης Νοεμβρίου 1987, για κοινές λεπτομέρειες εφαρμογής του καθεστώτος των επιστροφών κατά την εξαγωγή για τα γεωργικά προϊόντα, οσάκις εξαγωγέας εισπράττει επιστροφή κατά την εξαγωγή και, λόγω ανωτέρας βίας, τα εμπορεύματα πωλούνται όχι στον δηλωθέντα προορισμό, αλλά σε χώρες για τις οποίες έχει οριστεί χαμηλότερη επιστροφή, το ποσό της εγγυήσεως που καταπίπτει είναι ίσο προς τη διαφορά μεταξύ του ποσού της προκαταβληθείσας επιστροφής και του ποσού της όντως οφειλομένης επιστροφής.

2) Από την εξέταση του κανονισμού (ΕΟΚ) 3665/87, με βάση τις πληροφορίες που περιλαμβάνονται στη διάταξη περί παραπομπής, δεν προέκυψαν στοιχεία ικανά να θίξουν το κύρος του.»

9 — Βλ. απόφαση της 17ης Μαΐου 1994, C-18/93, Corsica Ferries (Συλλογή 1994, σ. 1783, σ. 14), και την παρατιθέμενη σ' αυτή νομολογία.